

Kayıplar, Kadınlar ve Mücadele

Eren keskin

Kadın, Yas, Direniş

Reyhan Baydemir Yalçındağ

Şükran'ın Bıraktığı İz, Tarihe
Düştüğü Not

Jin Dergi Ekibi

Hafıza, Hakikat ve
Adalet Mücadelesi /
Plazo De Mayo Anneleri
ile Söyleşi

Ebru Günay

Kadınların Değişim ve İnşa
Sürecinde Erkeklikle
Mücadelesi

Oya Açan

Kadınlar Eski Kadınlar Değil!

İÇİNDEKİLER

1 Kadın, Yas, Direniş
Eren Keskin

5 Şükran'ın Bıraktığı İz, Tarihe Düştüğü Not
Reyhan Baydemir Yalçındağ

9 Hafıza, Hakikat ve Adalet Mücadelesi
Jin Dergi Ekibi -Söyleşi

14 Kadınların Değişim ve İnşa Sürecinde Erkeklikle
Mücadelesi
Ebru Günay

17 Kadınlar Eski Kadınlar Değil!
Oya Açıan

Kadın, Yas, Direniş

Eren Keskin-1 Haziran 2025

Berfo teyzenin Cemil'i beklerken yaşadığı yas durumu belki de bütün bölgedeki annelerin yasını anlatır bir biçimdeydi

İnsan hakları mücadelesi içinde, 90'lı yıllardan bu yana yer almaktayım. Arkadaşlarımla beraber o kadar çok savaş acısına tanıklık ettik ki anlatsak birçoğuna insanlar inanamaz. Yaşanan acıların büyüklüğü karşısında, tutulan yasın derinliği karşısında ama bu yasa rağmen direnişin hiç sona ermemesi karşısında hep büyük bir saygı duyduk. Bu direnişin en önemli tarafını da kadınlar oluşturunuyordu ve hiç unutamadığım kadınlar oldu.

Mesela gerillaya giden oğlunun fotoğrafını evinin duvarına astığı için gözaltına alınıp, gözaltında işkence görüp, yardım yataklık suçu nedeniyle tutuklanan anneyi hiç unutmadım; Cezaevinde de hep ağlıyordu. Gördüğü işkencelere değildi sitemi. Çocuğunun fotoğrafının neden yasak olduğunu anlayamıyordu. O anne, çocuğunun resmini duvardan hiç indirmede ama çocuğuna kavuşamadan yaşamdan göçüp gitti.

Hiç unutamadığım; belki de bu coğrafyada yaşayan Kürt meselesinin çözümü noktasında mücadele eden, hiçbir insanın unutamayacağı kadınlardan biri de Gurbetelli Ersöz'dü. Gurbetelli gazeteciydi. Özgür Gündem gazetesinin genel yayın yönetmeniydi ve coğrafyamızdaki ilk kadın genel yayın yönetmeniydi. Çok kültürlü, çok iyi kalpli, çok vicdanlı ve çok dik duruşlu bir insandı Gurbetelli. Gurbetelli, Kürt meselesine gönülden bağlıydı ve yaşamını zaten bu meselenin çözümü uğrunda kaybetti. Gurbetelli'nin en

büyük kalp sızısı kardeşiydi. Kardeşi üniversiteye gidiyordu, doktor olacaktı ve Gurbetelli'nin en büyük hayali onu doktor olarak çalışırken görmektir, ancak kardeşinin dağa gitme kararının olduğunu öğrendi. Bir gün konuşuyorduk “benim kardeşimle bir de sen görüşür müsün? Bizim doktorlara da ihtiyacımız var. Okuluna devam etsin ve üniversiteden ayrılmasın” dedi. Kardeşiyle ben de konuştum ve kardeşi dedi ki: “abla, boşuna konuşma, ben kararımı verdim.” Bir süre sonra Gurbetelli'nin Tıp Fakültesi'nde okuyan küçük kardeşi, yolda arkadaşlarıyla birlikte daha henüz istedikleri yere ulaşmadan vurularak öldürüldüler. Gurbetelli'nin en büyük kalp sızısı ve en büyük yası kardeşiydi. Sonra da zaten kardeşinin peşinden gitti. Ben Gurbetelli'yi hiçbir zaman unutmadım. Bir kadın olarak onun dik duruşu, her olaya karşı sakin yaklaşımı, cezaevinde bile gülümsemesini hiç kaybetmemesi ve kardeşine olan bağlılığı ve büyük yası, büyük direnişiyle hep hatırladım.

Yaşanan bu savaş ortamında ben çok fazla kadın tanıdım ve bu kadınların hiç birinin intikam hırsı ile dolu olduğuna şahitlik etmedim. Birçok ihlal yaşamalarına rağmen konuştuğum hiçbir kadın, savaş istediğini söylemedi. Kürt annelerinden ya da Kürt kadınlarından duyduğumuz hep “barış istiyoruz” sözcüğü idi. Hep barış istediler. Yaslarına bile katlanmalarının en büyük gerekçesi ve tek umutları, bir gün barışa ulaşmaktı.

İşte böyle kadınları, Şırnak katliamı olduğunda, Şırnak'la Cizre arasındaki Şah köyü kadınlarını tanıdığım da daha çok hissettim. 93 yılıydı, Şırnak devlet güçleri tarafından taranmış ve yer yerinden oynamıştı. Biz bir heyet olarak bölgeye gittik. Cizre'de Kadioğlu Otelinde kalıyorduk. Bir muhtar geldi bulunduğumuz otele ve dedi ki: “köyümüz yakılıyor, lütfen yardım edin”. Hep birlikte yola çıktık, ancak yolumuz askerler tarafından kesildi, yollar mayınlı geçemezsiniz dediler. Karşıdan beyaz bir Renault araba geliyordu. Kullanan genç bir erkekti. Arabanın içi kadın ve çocuk doluydu. Kaç kişi olduklarını sayamadık, ancak bize camdan yanmış ellerini gösteren yaşlı teyzeyi hiç unutmadım. Ardından bize yolu açtılar. Biz Şırnak'la Cizre arasındaki Şah köyüne ulaştık. Bende Özdemir isimli 60 yaşlarında ve yatalak hasta olan bir kadın, yangın sırasında yatağından kalkamadığı için dumandan boğularak ölmüştü. Bahçede bir kazan kaynıyordu. Ölüyü yıkamak için su kaynatıyorlardı. Bende Özdemir'i yere yatırmışlardı ve iki kadın Bende Özdemir'in başını dik tutuyorlardı. Neden diye sorduğumuzda bize söyledikleri söz belki de o günden bugüne kadar unutmadığım, hep aklımda kalan şu sözcüklerdi “biz artık ölülerimize bile baş eğdirmiyoruz.” O kadar etkilemişti ki hepimizi bu söz. İşte, yasin, direnişle anlatılması ancak böyle sözcüklerle olurdu, biz ölülerimize bile baş eğdirmiyoruz.

Benzeri o kadar çok olaya tanıklık ettik ki o nedenle bu çatışmalı ortamın yaşandığı süreçte en çok mücadele eden kesimin hatta en etkili mücadele eden kesimin hep kadınlar olduğunu gördük. Çünkü kadınlar bu çatışmalı ortama, bu savaşa en değerli varlıklarını gönderdiler. Kızlarını, oğullarını, eşlerini, kardeşlerini onları kaybetmeyi göze alarak, yasa katlanmayı göze alarak, hep bir direniş içinde oldular. Tek amaçları vardı, bu sorunun barışçıl bir biçimde çözümlenerek kendi yakınlarına sonunda kavuşmaları.

Bu acılı kadınların bir bölümü de aslında Cumartesi Anneleri ve Barış Anneleri olarak hayatımıza girdiler. Cumartesi Anneleri de, Barış Anneleri de çatışmalı ortamın en büyük acılarını yaşayan annelerdi. Çocuklarını, eşlerini, yakınlarını ya gözaltında kaybetmiş ya da savaşta yitirmiş insanlardı. O kadar önemli mücadeleler verdiler ki verdikleri bu sivil itaatsizlik eylemi bütün dünyadaki barış hareketlerini etkiledi.

Bu annelerden biri de kamuoyunun da yakından tanıdığı Berfo teyzeydi. Berfo teyzenin oğlu Cemil, bir Kürt genci olarak, sosyalist bir dünya görüşüne sahipti. 12 Eylül askeri darbesinin ardından Kars'ta gözaltına alındı ve gözaltına alınmasının ardından bir daha Cemil Kırbayır'dan haber alınamadı. Aile yıllarca Cemil'in nerede olduğunu öğrenmeye çalıştı. Bu arada arkadaşlarından birçok tanık çıktı. Cemil'in işkence ile katledildiğini anlattılar. Ama devletten hiçbir ses çıkmıyordu. Yıllar geçti, Berfo teyze artık 100 yaşına geldi. Cemil'in evden çıkıp gittiği günden 100 yaşına gelene kadar hiç kapısını kapatmadı. Bir gün Cemil döner diye hep açık bıraktı o kapıyı. Berfo teyze öldüğü güne kadar Cemil'i bekledi. Aslında bir kez umutlandı Berfo teyze. Çünkü devletin en üst makamından Berfo teyzeyle bir söz verildi. O tarihlerde başbakan olan Tayyip Erdoğan, 2011 yılında kayıp yakınları ile bir görüşme yaptı ve dedi ki: "bizim dönemimizde hiçbir insan gözaltında kaybedilmeyecek ve bütün kayıpların akıbetleri de ortaya çıkacak" ve Berfo teyzeyle özel bir söz verdi. Oğlunun başına neler geldiğini ve faillerini ortaya çıkaracağım dedi ve gerçekten de Tayyip Erdoğan'ın talimatıyla mecliste bir komisyon kuruldu. Bu komisyon Cemil Kırbayır'ın başına gelenleri araştırmak üzere kurulmuştu. Bizler ailenin avukatları olarak aile ile birlikte gittik, ifadeler verdik. Dönemin hala yaşayan bütün; asker, polis, MİT mensuplarının ifadeleri alındı ve sonuçta devlet resmi bir rapor yayınladı. Cemil Kırbayır'ın durumunu araştırmak üzere kurulan komisyon şöyle bir karar verdi raporun sonuç bölümünde, dedi ki: Cemil Kırbayır'ın gözaltına alındıktan sonra işkence ile öldürüldüğü ve cenazesinin de gizlendiği yönünde bir karara varılmıştır. Bu devletin kendi raporuydu. Aslında bu rapor, bütün kayıp yakınları için geçerli bir rapordur. Adeta bir itiraf niteliğindeydi. Ama ne oldu? Siyasal iradenin politik tarzı değişti, ittifak ortakları değişti, derin devletle yapılan uzlaşmanın ardından da verilen tüm sözler unutuldu ve Berfo teyze

büyük yasıyla yine baş başa kaldı. Cemil'i bekleme bekleme yaşamını yitirdi. Aslında Berfo teyzenin Cemil'i beklerken yaşadığı yas durumu belki de bütün bölgedeki annelerin yasını anlatır bir biçimdeydi.

O kadar çok acı çekildi ki ve bu acılar tabii ki iki taraflı acılardı. Çünkü çatışmalı ortamlar tek bir taraf acısı yaratmazlar, ikili bir taraf acısı yaşanır. Ama bu acıların bir tarafı sesini herkese duyurabilirken, bir tarafın sesini insan hakları savunucuları ve belli kurumlar ve belli kişiler dışında toplumun çok büyük bir bölümü duymadı, duymak istemedi. Biraz da yaşadığımız bütün sorunların temelinde bu çifte standartlar yatmakta.

Şimdi yeni bir süreçteyiz. Öyle görünüyor ki bu acıların, bu yasin kısmen de olsa tamir edilebilmesi için bir imkan ortaya çıktı ve eminim ki bu umudu en çok yaşamak isteyenler de yine kadınlar. Yası ve direnişi birlikte yaşayan ve birlikte hissettiren tüm cesaretli kadınlar. O nedenle eğer gerçek anlamda bir barışçıl süreç yaşanacaksa, bundan en çok kadınlar mutlu olacaklar.

Şükran'ın Bıraktığı İz, Tarihe Düştüğü Not

Reyhan Baydemir Yalçındağ-1 Haziran 2025

Şükran Aydın dosyasında olduğu gibi, açılan çok az sayıdaki davalar ya zamanaşımı ya da beraat kararlarıyla sonuçlandı. 27 Mayıs 1995'ten bu yana, yani “gözaltında zorla kaybetmelerle karşı mücadele haftasında” eylemlerine başlayan ve Galatasaray Meydanını mesken tutmuş aileler, kesintisiz biçimde verdikleri adalet mücadelesinde adalet taleplerinden de, sevdiklerinden geriye kalan bir naaş parçasına sarılmak taleplerinden de bir an olsun geri adım atmadılar

Bir bebeğin doğumun ardından ona verilen ismin, ilerde şekillenecek karakteri üzerinde olumlu ya da olumsuz etkisi olasılığını tartışan ya da buna inanan görüşler son zamanlarda sıkça dillendirilen konulardan biri. Verilen ismin anlamı, bir nevi çocuğa her seslenildiğinde kişiliğini etkileyebilecek etkiyi yaratabilir. Konunun uzmanları, benlik algısı yaratmanın çocuğun kendisini ilerde nasıl ve hangi konumda görmesine etkisinin olabileceği gibi, ismin anlamıyla karakter arasındaki uyum ya da uyumsuzluk gibi konular da karşımıza çıkabilir. Bununla birlikte, ben de, çocuğun isminin taşıdığı “ağır” anlamına cevap olamayacak şekilde duygusal zorluk yaşamasının olasılığı ya da ailenin veya toplumun daha ilk günden itibaren çocuğa verdikleri isimle gelecekteki beklentilerini dışa vurmaları şeklinde bir gözleme sahip olanlardan biriyim.

Ama bugünkü yazımda, tüm bu yazdıklarımın tam tersi şekilde, aslında hepimizin, tüm Kürt kadınlarının ve dünya kadınlarının kendisine “şükran” duyması gereken bir isimden bahsedeceğim. “Şükran”ın kelime anlamı, “şükretme, minnet duyma, teşekkür”...

Ben, **bizim Şükran**'dan bahsedeceğim birazdan, Şükran Aydın'dan. Kendisini tanıdığım 1996'dan beri büyük minnet duyduğum, ömür boyu minnet duyacağım Şükran'dan... Cesaretiyle, uluslararası bir insan hakları mahkemesinin kayıtlarına tarihsel notlar düşen, 1990'larda kadın ve çocuk bedenleri üzerinde gerçekleştirilen salt fiziki ve psikolojik işkenceyi değil; ancak tecavüzün de bir işkence yöntemi olarak uygulandığını ifşa eden Şükran'ın izinden gidenler, bir zaman sonra susmamaya, ifşa etmeye, adalet aramaya, tüm kadınların sesi olmaya başladılar. Gerçekte yaşananların sayısının çok daha fazla olduğunu biliyorduk ancak birçok nedenden dolayı sınırlı sayıda vakanın başvuru konusu olabildiği o dönemin korkunç ağır koşulları gözetildiğinde onun gösterdiği cesaretin büyüklüğü ve anlamı, aradan geçen 32 yıl içinde dünyanın birçok savaş ve çatışmalı bölgesinde savaş suçu olarak kadın bedeninde gerçekleşen tecavüz olaylarına bakıldığında, daha da net anlaşılır.

Derik'e bağlı bir köyden olan Şükran, 29 Haziran 1993'te sabaha karşı ailesinin başka fertleriyle birlikte jandarma tarafından gözaltına alındığında henüz 17 yaşındadır. O dönem yüzlerce vakada olduğu gibi, gözaltı işlemleri "kayıt dışı" yapılır ve 2 Temmuzda serbest bırakılana kadar tüm aile, ağır fiziki ve psikolojik işkenceden geçer. Şükran, bırakıldıktan sonra ailesine, başvurduğu İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesine ve İHD avukatları aracılığıyla Derik Savcılığına yaptığı suç duyurusunda ayrıntılı bir şekilde gözaltında maruz kaldığı işkenceleri anlatır, bir insanlık suçu olarak tecavüze uğradığını gizlemez. Şükran, okuma yazma bilmemektedir. Olaydan sonra ısrarlı biçimde *"benim asla utanacak bir şeyim yok, bu insanlık dışı işkenceleri yapanlar utanmalı, ben her şeyi anlatmaya hazırım"* diyerek faillerin izini kovuşturan ve konuşabildiği tek dil, anadili Kürtçe olan Şükran, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) yaptığı başvuru sonrasında Ekim 1996'da Strasbourg'daki mahkeme salonunda da yargıçlara tüm detaylarıyla bedeni üzerinde maruz kaldığı ağır insanlık suçlarını anlattı ve sorumluların bulunarak hak ettikleri cezaya çarptırılmalarını istedi.

25 Eylül 1997 tarihli kararıyla AİHM, bir ilke imza atarak, tarihinde ilk defa, tecavüzün bir işkence yöntemi olarak kullanıldığına hükmetti ve Türkiye'yi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinde düzenlenen işkence ve gayriinsani muamele yapmaktan dolayı mahkum etti. Böylelikle AİHM kararıyla, bu tanım, uluslararası hukuka işlenmiş oldu ve dahası, sadece insan hakları içtihadına değil, silahlı çatışmalarda uluslararası hukuk içtihadına geçti. Yeri gelmişken, dönemin İHD Diyarbakır Şubesi avukatlarıyla birlikte davayı sürdüren ve geçtiğimiz günlerde kaybettiğimiz, sevgili Françoise

Hampson’u (*uzun yıllar Essex Üniversitesinde silahlı çatışma süreçlerinde insan hakları hukuku dersleri veren kadın profesör*) da sevgi ve saygıyla anmak isterim.

1990’lı yıllar boyunca Kürt coğrafyasında sadece gözaltında işkence ve tecavüzü değil, ancak gözaltında kaybetme, binlerce köy yakma, faili gizlenen cinayetlerle öldürme gibi işlenen çok ağır suçlar, içeriği ve tanımı gereği insanlığa karşı işlenen suçlar kategorisinde olduğu için zamanaşımı hükümlerine tabi değildir. Ancak buna rağmen, Şükran Aydın dosyasında olduğu gibi, açılan çok az sayıdaki davalar ya zamanaşımı ya da beraat kararlarıyla sonuçlandı. 27 Mayıs 1995’ten bu yana, yani “gözaltında zorla kaybetmelerle karşı mücadele haftasında” eylemlerine başlayan ve Galatasaray Meydanını mesken tutmuş aileler, kesintisiz biçimde verdikleri adalet mücadelesinde adalet taleplerinden de, sevdiklerinden geriye kalan bir naaş parçasına sarılmak taleplerinden de bir an olsun geri adım atmadılar. Tam da içinden geçtiğimiz bu süreçte, on binlerce canını kaybetmiş insanlar, onurlu bir barışın sağlanabilmesi için, geçmişin karanlık izleriyle yüzleşme, onarıcı adalete erişme ve hukuk mekanizmaları önünde hesap verilebilirlik sağlanmasını talep etmektedirler. Gerçekten de dünyanın benzer süreçleri yaşamış ve barışla sonuçlanmış tüm deneyimlerine baktığımız zaman, onarıcı adalet ve yüzleşme mekanizmalarının hayati önem de olduğunu görebiliriz. Nitekim, çatışma bölgelerinde ve savaş zamanlarında işlenen suçlara bakıldığında, adaletin sağlanmadığı her dönem, başka yerlerde ve zamanlarda benzer suçların işlenmesine de yol açmaktadır. Bir nevi egemen güçler, “hesap verilemezliğin” konforuyla başka yerlerden feyz almaktadırlar. Geçen yüzyıl boyunca hem iki dünya savaşları dönemlerinde ve hem de Bosna-Hersek, Ruanda, Nijerya gibi birçok yerde kadın bedenine yönelik suçlar dahil sistematik gerçekleşen tüm insanlık suçları, cezasız kaldıkça, 21. yüzyıla gelindiğinde Afganistan’da, Şengal’de, Suriye’de, Yemen’de, Gazze’de benzer suçların işlenmesine yol açmıştır. Buradan bakıldığında, aslında bugün devam eden her kırımdan, ona sessiz kalanlar da sorumlu demek abartı olmayacaktır.

Önceki gün yaşamını kaybeden ve “İrademize Karşı” isimli eseri, 20. yüzyılın en önemli 100 kitabı arasından seçilen feminist yazar ve aktivist Susan Brownmiller, ilk olarak, 1971 yılında dokuz ay süren Bangladeş Kurtuluş Savaşı esnasında sistematik soykırım suçu kapsamında Pakistan ordu mensuplarıyla İslamcı milisler tarafından yüzbinlerce insanın öldürülmesinin yanı sıra, 200 bin-400 bin Bengalli kadının tecavüze uğramasının “savaş suçu” olduğunu yazmasının üzerinden geçen elli yıllık zaman dilimine baktığımızda, tarihin havını tersine tarayarak, başta Ortadoğu olmak üzere, dünyanın dört bir yanında,

bunu yazgı olarak kabul etmeyen kadınların direnişleri önünde de “şükran” duyduğumu tekrar belirtmek isterim.

Uzun saç örgülerinin yanı sıra, tarihin havını tersinden tarayarak, yani gerçeklerin üzerindeki karanlık perdeleri parçalayarak açan kadınlara sevgi, saygı ve **şükran**larım...

Hafıza, Hakikat ve Adalet Mücadelesi

Jin Dergi Ekibi (Söyleşi)-1 Haziran 2025

Plazo De Mayo Anneleri ile hafıza, hakikat ve adalet için verdikleri mücadeleleri üzerine konuştuk

Sizce devlet destekli zorla kaybetmelerin ele alınmasının önündeki en büyük engel nedir? Arjantin’de bu süreçte karşılaştığınız yapısal veya toplumsal zorluklardan bahsedebilir misiniz?

Zorla kaybetmelerden devletin sorumlu olması durumunda en büyük engel, kaçırılan kişinin hayatta mı yoksa ölü mü olduğunu, akıbetinin ne olduğunu bilmek için başvurulacak kimsenin olmamasıdır. Bu kalıcı bir belirsizliktir, bu yüzden bu durumu tüm toplum için sürekliliği olan bir suç olarak nitelendiriyoruz.

Arjantin’de, diktatörlük döneminde, zorla kaybetmeler nedeniyle gaiplik (yokluk) durumunda, kaybedilenlerin yakınlarının veraset, varlıkların yönetimi ve yasal konularla ilgili yasal ve idari prosedürleri yürütmesine izin veren “ölüm karinesi” mevzuatı kabul edildi. Bu durum, tazminat ya da “yas tutma” imkanı anlamına gelmiyordu, sadece militanlık tarafından sorgulanan yasal bir çözümdü.

Her halükarda, toplumsal olarak “kayıp” terimi toplumun bir gerçekliğine dönüştü ve topluma “bir şey yapmış olmalı” denilerek algı oluşturulmaya çalışıldı, çünkü diktatörlük bunun bir savaş olduğu ve savaşın şiddet yanlısı olduğu yönünde bir söylemi hayata geçirmişti. Diktatörlüğün bu çabası, 1985 yılında ilk duruşmalar yapılana kadar devam etti ve aile üyelerinin ve hayatta kalanların ifadeleri yaşanan TERÖR ve KORKU’nun gün ışığına

ıkmasını sağladı. Günümüzde ise aktüel olarak bu durum, teröristlerin yargılanmasıyla “tüm hikayenin” ortaya çıktığını iddia eden inkarcı hükümetler tarafından yeniden canlandırılmıştır.

Foto: David Paoli Testa

Sizin için adalet mücadelesi sadece hukuki bir süreç mi yoksa aynı zamanda bir hafıza ve kimlik mücadelesi midir?

Adalet talebi sadece hukuki bir süreç olarak ele almamak gerekir, bu çok doğal olması gereken bir insan hakkıdır. Her şeyden önce toplumsal bir onarım gerektiren bir gerçekliktir. Devlet tarafından topluma karşı işlenen bu suçların, bir tecavüz suçu, insanlığa karşı işlenen suçları bir soykırım olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Plaza de Mayo Anneleri, 30.000 kişinin unutulmaması, hayat hikayelerinin geri kazanılması için Hafıza, Hakikat ve Adalet çağrısında bulunuyor. Aynı şekilde, onların isimlerini anmak ve yürüyüşlerde fotoğraflarını taşımak ve her perşembe günü yakınları, hayatta kalanlar, arkadaşları, mücadele yoldaşları, insan hakları örgütlerinin militanlarıyla birlikte geleneksel olarak devam eden bu tura eşlik etmek, direniş ve bağlılık anlamına gelmektedir. Beyaz fular ve Plaza de Mayo'daki yürüyüşün kalıcılığı bunu temsil etmektedir. Bu, hafıza oluşturma, onların kim olduklarını, siyasi ve sosyal militanlıklarını

ve ne için mücadele ettiklerini tanıma mücadelesine anlam kazandıran bir semboldür. Onları unutmuyoruz.

Kayıp yakınları olarak bunca yıldır kamuoyunun dikkatini canlı tutmayı nasıl başardınız? Medya, sanat, sivil toplum gibi alanlarda ne tür bir desteğin belirleyici olduğunu düşünüyorsunuz?

Tüm bu yıllar boyunca hem burada Arjantin’de hem de uluslararası alanda aile üyelerinin ve insan hakları örgütlerinin bağlılığı ve direnci sayesinde, halkların dayanışması için mücadeleyi canlı tutmayı ve daha adil ve eşitlikçi bir toplum inşa etmek için insan haklarına saygıyı teşvik etmeyi başardık. Diğer örgütler ise (STK’lar) dayanışma ağları kurma imkanı, kolektif eylemler, uluslararası kampanyalar yürütmemize ve mücadeleyi görünür kılmamıza olanak tanıyarak belirleyici oldu. Buna ek olarak, uluslararası dilekçelerin yargı süreçlerinde, baskıcıların iadesi ya da diğer davalarda, diğer kurumlara başvurabilmemizi sağladı.

Foto:David Paoli Testa

İnkâr, baskı ve bazen devlet şiddeti karşısında umudunuzu nasıl koruyabildiniz? Kayıplar için adalet arayışını sürdürmek sizin için ne anlama geliyor?

Partnerim Hernán Abriata’nın kaçırıldığı ve kaybolduğu ilk andan itibaren, akrabaları olarak onu aramaktan, özgürlüğünü talep etmekten, hakikat ve adalet arayışında tüm adli

kurumlara başvurmaktan asla vazgeçmedik. İnsan hakları örgütleriyle bir araya gelme, mücadele etme ve bunun 30.000 kişinin tamamına karşı işlenmiş bir devlet suçu olduğunu kabul etme ve buna karşı mücadeleyi ortaklaştırma imkanı, bu olayların yargılanması ve diktatörlüğün “Bir Daha Asla” dönemine geri dönülmemesi için bizi güçlendirdi.

Onlarca yıldır sürdürdüğünüz bu mücadelenin toplum ve devlet üzerinde ne gibi yansımaları oldu? Sizce gerçek bir yüzleşme yaşandı mı?

Tüm bu yıllar boyunca, sadece 1985 yılında askeri cuntayı yargılayan “Tam Duruş ve Adil İtaat” yasaları ile cezasızlıktan, “Hakikat Yargılamaları”, zamanaşımı ve insanlığa karşı işlenen suçların cezalandırılmazlığına kadar farklı durumlardan geçtik. Mücadelenin sürekliliği sayesinde bu yasalar ancak 2003 yılında Ulusal Kongre tarafından hükümsüz ilan edilebildi. Böylece, 1984/85 yıllarında başlatılan yargı süreçlerinde ilerleme kaydedilmesi mümkün oldu ve Arjantin’de askeri diktatörlük döneminde meydana gelen kayıplarla ilgili olarak “Bir Daha Asla” adlı kitapta derlenen, Kişilerin Kaybedilmesi Ulusal Komisyonu’nun (CONADEP) nihai raporunda okunabilecek tanıklıklar görünür hale geldi. Toplum üzerinde büyük etkisi olan bu kitabın yanı sıra okul müfredatlarında ve ders programlarında önerilen döneme ait birçok belgesel film de bulunmaktadır. Şu anda, iktidarda olan bu inkârcı hükümetler insan haklarına yönelik kamu eğitim ve kültür politikalarını hem sansürlemekte hem de bütçelerini kesmektedir.

Kaybedilen bir yoldaşın yakını olmak sizin için ne ifade ediyor? Bu sizi nasıl etkiledi? İlk kez mücadeleyi başlattığınızda hissettiklerinizle bugün hissettikleriniz arasında ne fark var?

Tarih ve davalar bize zorla kaybetmelerin, Arjantin hükümeti tarafından darbe öncesinde “yıkıcı” veya “komünist” olarak görülen siyasi, sosyal, işçi, sendika, dini, öğrenci vb. grupları bastırmak için uygulanan sistematik bir baskı planının parçası olduğunu öğretti. DEVLET TERÖRİZMİ olarak adlandırılan bu terör, tek tek vakalara değil, toplumun tamamına yönelikti.

Bu yüzden diyoruz ki: “Bu bir SOYKIRIMDIR ve yaşandı”, ...mücadele devam ediyor, kolektiftir ve yıllar geçtikçe insan hakları militanlığında bizi güçlendiriyor ve Annelerin dediği gibi “Vazgeçmiyoruz”. Sessiz değil aktif bir direniş olduğu için ve 30.000 kişi için “HER ZAMAN VAR OLDUĞU” için bundan korkuyorlar ve buna karşı savaşıyorlar. Çünkü bu mücadele uluslararası alanda tanınan bir mücadele ve bütün halkların dayanışmasına bağlılık sembolü olan Hafıza, Hakikat ve Adalet taleplerini susturmaya çalışıyorlar.

Foto:David Paoli Testa

Sizce hem Arjantin hem de Türkiye'deki annelerin sessiz ama ısrarlı direniş i neden bu kadar güçlü bir sembol haline geldi? Bu ortak deneyim uluslararası bir dayanışma ağı yarattı mı?

Plaza de Mayo Anneleri ve Büyükkanneleri, çocuklarını, torunlarını, çalınan bebeklerini ararken adaletsizliğ e karşı verilen mücadelelere karşı koymak için barışç ıl direniş in, yaşam için sevgi ve bağ lılığ ın bir örneğ idir. Hafıza, Hakikat ve Adalet arayış ındaki diğ er insan hakları örgütleri için bir sembol ve rol modeldir.

Ek bilgi; (Diktatörlük zamanında kaybedilen kadınlardan 500'ün üzerinde kadın hamileydi ve bu kadınların çoğ unluğ u çocuklarını kaçı rıldıkları sırada doğ urdu, o dönem diktatörler doğ an bu bebekleri illegal bir biçimde evlatlık olarak verdiler. O yüzden bugün Plazo De Mayo Anneleri tarafından yürütölen eylemler büyük anneler olarak da tanımlanmaktadır, zira bu anneler aynı zamanda torunlarını da aramaktadırlar, ř u ana kadar 100'ün üzerinde bebek bulundu)

Kadınların Değişim ve İnşa Sürecinde Erkeklikle Mücadelesi

Ebru Günay-1 Haziran 2025

Türkiye’de son on yılda kadına yönelik şiddet, taciz ve tecavüz vakalarında yaşanan artış, savaş politikalarıyla doğrudan ilişkilidir. Milliyetçiliğin yükseldiği her tarihsel kesitte, erkekliğin militarize edildiği; kadınların ise bu düzenin hem simgesel hem fiziksel şiddetine maruz kaldığı bir gerçekliktir

Toplumsal inşanın önemli bir eşiğindeyiz. Barış ve demokratik toplum çağrısının “fesh” ve “güvenlik” merkezli bir siyasal stratejinin çok ötesine geçtiğini, her gün yeniden ve derinlemesine idrak ediyoruz. Bu çağrı, yalnızca bir çatışmasızlık süreci önerisi değil, aynı zamanda demokratik bir toplumun inşasına yönelik tarihsel bir davettir. Tekçi, otoriter ve ulus-devletçi zihniyetin yüz yılı aşan süre boyunca birçok toplumsal kesimi ötekileştirmesi, dışlaması ve yok sayması; mevcut sorunları daha da derinleştirmiştir. Bu yapısal kriz, artık sadece bir siyasal rejim sorunu değil, aynı zamanda bir toplumsal yaşam biçimi ve ahlaki değerler sistemi sorunudur.

Yüz yıllık inkâr ve imha siyaseti başta Kürt halkı olmak üzere, kadınları, gençleri, inanç gruplarını ve emekçileri hedef almıştır. Devlet aklının güvenlikçi paradigmaya sıkı sıkıya tutunması ve bu yaklaşımın sağ-milliyetçi, erkek egemen ideolojiyle birleşmesi, Türkiye toplumunu derin bir cinsiyetçi kurumsallaşmayla karşı karşıya bırakmıştır. Bu nedenle değişim ve inşa süreci, yalnızca politik bir reform değil; toplumsal yapının her anlamda demokratikleşmesi ve yeniden kurgulanmasıdır. Medya dilinin şiddet üretmeyen, dışlayıcı olmayan bir zemine evrilmesi, eğitim müfredatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin

yer bulması, gündelik dilde ve sokakta cinsiyetçi söylemlerin tasfiye edilmesi bu sürecin temel bileşenleridir.

Bu noktada Kürt özgürlük mücadelesinin en ayırt edici özelliği, kadın özgürlük mücadelesini bir yan alan olarak değil, doğrudan mücadelenin kurucu unsuru olarak görmesidir. Tarih boyunca birçok ulusal kurtuluş hareketi kadınları sadece destekleyici konumda görmüş; devrimlerden sonra ise kadınların özgürlük taleplerini ötelenmiş, görünmez kılmıştır. Oysa kadınlar, tarihsel olarak toplumsal dönüşüm süreçlerinin asli öznesi olmuş, değişim ve yeniden inşa dönemlerinde öncü roller üstlenmiştir. Bugün dünya deneyimlerinden de biliyoruz ki kalıcı barış, ancak kadınların öncülüğü ve aktif katılımıyla mümkündür.

Savaş ve çatışma süreçlerinde kadınların militarist özel savaş politikalarının hedefi hâline gelmesi, erkek egemen tahakküm ilişkilerinin toplumsal zeminde kökleşmesine neden olmaktadır. Türkiye’de son on yılda kadına yönelik şiddet, taciz ve tecavüz vakalarında yaşanan artış, savaş politikalarıyla doğrudan ilişkilidir. Milliyetçiliğin yükseldiği her tarihsel kesitte, erkekliğin militarize edildiği; kadınların ise bu düzenin hem simgesel hem fiziksel şiddetine maruz kaldığı bir gerçekliktir.

İmralı Heyeti’nin 18 Mayıs 2025 tarihli açıklamasında yer alan şu ifadeler, bu sürecin esas çerçevesini ortaya koymaktadır:

“Kardeşlik hukuku üzerinde yeni bir sözleşmeye ihtiyaç var. Yaptığımız şeyler büyük bir paradigma değişikliğini ifade ediyor. Türk-Kürt ilişkisinin mahiyeti bambaşkadır; bozulan şey kardeş ilişkisidir. Bu ilişkiyi bozan tuzakları, mayınları tek tek temizliyoruz; bozulan yolları, köprüleri onarıyoruz.”

Bu ifadeler, yalnızca teknik bir barış çağrısına değil, aynı zamanda ahlaki, toplumsal ve siyasal düzeyde kapsamlı bir demokratik inşa sürecine işaret etmektedir. Abdullah Öcalan’ın yaklaşımında “değişim”, sadece bir dönüşüm değil; aynı zamanda “onarma”, “yeniden kurma” ve “yeni bir toplumsal sözleşme inşa etme” eylemlerinin bütünüdür. Bu yaklaşım, özellikle kadın özgürlük paradigmasıyla birlikte düşünüldüğünde, çok daha güçlü ve kalıcı bir demokratik inşa perspektifi sunmaktadır. Kadın mücadelesi, bu paradigmanın hem taşıyıcısı hem dönüştürücü gücüdür.

İmralı’da yapılan aile ve heyet görüşmelerinde de bu yaklaşımın izlerine rastlamak mümkündür. Yer yer Narin Güran gibi somut olaylar üzerinden dile getirilen

değerlendirmeler, aslında bu çatışmalı sürecin yarattığı yapısal yıkımı, katliamları ve tecavüz kültürünü ifşa etmektedir. Barış antlaşmaları yapılabilir, ancak asıl olan barışın toplumsal düzeyde inşa edilmesidir. Savaşların inşa ettiği erkeklik ve tecavüz kültürünün dönüştürülmesi, barışın kalıcılığı için elzemdir.

Her inşa süreci aynı zamanda bir eğitim sürecidir. Yalnızca kurumları değil, zihinleri, dilleri ve ilişkileri dönüştürmeyi hedefler. Kadınlar, tarihsel olarak en hızlı ortaklaşma zemini kurabilen toplumsal özne olmuşlardır. Erkek egemen, cinsiyetçi yaklaşımlara karşı dayanışma kurmak, yan yana durmak kadınlar için tarihsel bir deneyimdir. Çünkü kadın düşmanlığı, tüm farklılıklarımıza rağmen bizi ortak hedef hâline getirir. Bu nedenle, bugün yeniden inşa edilmeye çalışılan kardeşlik, eşitlik ve özgürlük zemininde kadınların sesi, fikri ve emeği en belirleyici unsurlardan biridir.

Bu tarihsel kavşakta, zıt kutupların yan yana geldiği, imkânsız denilen temasların kurulduğu anlara tanıklık ettik. Bu süreçte karma siyasette gözle görülür gelişmeler yaşanırken, kadınlar sessiz ve derinlikli bir biçimde inşa ve değişim sürecini tartışıyorlardı. Erkek egemen siyasal dilin sadece parlamento değil, sokaktaki kadınlar üzerinde de etkili olduğunu bilen bir bilinçle hareket ediyorlardı.

Dem Parti Kadın Meclisi'nin yürüttüğü mücadele, bu anlamda popüler siyaset anlayışının çok ötesinde; kadın eksenli bir toplumsal dönüşüm arayışıdır. Parlamento ile sokak, medya ile akademi, sendika ile ev içi emeği bir araya getiren bu mücadele, cinsiyetçi politikaların nasıl geriletileceği sorusuna kolektif cevaplar üretmektedir. Onarım ve inşa süreci, sadece fiziksel yaraların sarılması değil; aynı zamanda kadınların değişim ve dönüşüm sürecine öncülük etmesiyle anlam kazanacaktır.

Bugün, onarma, değişim ve inşa sürecini kadın özgürlüğü ve yoldaşlığıyla örmenin zamanıdır. Aksi hâlde, geride bırakılan her barış süreci gibi bu süreç de eksik, bu yoldaşlık da yetersiz kalır. Oysa ki kadın özgürlük mücadelesi, bu tarihsel eşiği aşacak güç, birikim ve vizyona sahiptir.

Kadınlar Eski Kadınlar Değil!

Oya Açıan-1 Haziran 2025

“Kurdu kurtaran kuzuları öldürür; kartalın kırık kanadını iyileştiren onun pençelerinden de sorumlu olurmuş.” (Jean-Jacques Rousseau, 1793 Devrimi)

Dünyanın akıl almaz bir hızla değiştiği, “katı olanın buharlaştığı”, kapitalizmin hızının insanı sersemlettiği bir çağda kuşkusuz hiçbir şey eskisi gibi akıyor, hiçbir şey bir önceki güne benzemiyor. Ne yaşam ne hava ne deniz ne de güneş belki... Değişmeden kalan ya da çok sınırlı bir değişim / evrim geçiren şeyler de var elbette: Erkekler mesela. Erkekler hala eski erkekler ama kadınlar eski kadınlar değil!

Kadınları ve onların mücadelesini ne kadar yok sayarsanız sayın, onlar duruşları ve eylemleriyle varolduklarını her olayda her kritik eşikte gösteriyorlar. Ne kadarını sezip ne ölçüde anlamlandırdıklarını ölçecek bir alet yok gerçi ama kadınların ister bireysel ister kitlesel eylemlerinin sadece kendileri için değil kadınların kurtuluşu ve insanlığın gelişimi açısından nasıl bir niceliksel/niteliksel sıçrama demek olduğu görülüyor. Israrla biriktirdikleri öfke, her geçen gün yeniden şekillenerek ufku genişleyen bilinç sözünü söylüyor sonunda!

Anlayacağınız kadınlar eski kadınlar değil; sadece hayatlarına ve kimliklerine değil varlıklarına yönelmiş bu tahammülsüzlüğe eyvallah demiyorlar eskisi gibi. Erkekler açısından “eski güzel günler” epeydir geride kaldı.

Erkekler, eskisinden daha derin bir hırs ve kıskançlıkla sarılıyorlar ellerinden kayıp gitmekte olan iktidar olanaklarına. Özellikle “ev”lerde, bu iktidarı kaybetmek bir yana en ufak bir şekilde zedelenmesi, “itibar”larının bir sözle bir davranışla bir mimikle sarsılması karşısında bile deliye dönüyorlar. Daha sık ve akıllardan kolay kolay çıkmayacak sahneler olarak devreye giriyor kadına karşı şiddet anları; daha vahşi biçimlerde işleniyor kadın cinayetleri.

“Varla yok arası bir kadın”ın hayalini kuruyor erkekler ordusunun büyük bir bölümü boşu boşuna... Çünkü kadınlar eski kadınlar değil! Onlar artık “öfkelerinin ziyan edilmesine” kolay kolay izin vermiyorlar.

Kadınların öfkesinden, ısrarından, iradesinden korkmak gerek bunu kanıtlayan öyle çok hikaye var ki...

Planlı cinayet

İstanbul Şişli’de güpegündüz sokak ortasında katledilen Bahar Aksu bunlardan biri. Boşandığı Rüstem Elibol adlı erkek cinayeti üç arkadaşıyla birlikte planlamış. Planlı bir cinayete kurban giden Bahar Aksu, Rüstem Elibol hakkında daha önce “tehdit ve yaralama”dan iki defa başvuruda bulunmuş ama işlem yapılmamış. Katil belli ki mağdurun geçeceği güzergahı, çevre istihbaratını titizlikle toplamış. Katilin öldürücü bıçak darbeleriyle yığılıp kalmış Bahar Aksu’nun, insanı isyan ettiren bir fotoğrafı kaldı geriye.

Eski koca, güncel katil Elibol Bahar Aksu’yu katletmesini “takıntı haline getirmişt看, görüşmek istemişt看” şeklinde açıklayarak o çok tanınık ceza indirimlerinden yararlanmanın taşlarını döşemeyi de ihmal etmemişti.

Şikayet dilekçeleri, darp raporları ve yardım çığlıkları faili değil mağduru suçlayan erkek devlet karşısında hükümsüz kalıyor elbette. Karakollardan mahkemelere erkek adalet/yargı, ya mağduru vazgeçirip şiddetin sürmesine boyun eğmesini dayatıyor ya da bu şiddetin asıl sorumlusunun mağdurun kendisi olduğuna ikna etmeye çalışıyor.

Sosyal medya üzerinden adalet aramak

Aynı tehdit altındaki kadınlardan biri olan ve Elazığ’da yaşayan Meral Zordağ, K.O.K isimli erkeğin şiddet ve tehditleri üzerine 16 dilekçe vermiş ama hepsi hakkında takipsizlik kararı verilmişti. Gittiği karakolda kendisini öldürmeye çalışan adam hakkında yaptığı şikayete “Siz neden kapıyı açtınız” yanıtı vererek kendisini suçlayan polisler vardı.

Çaresiz kalınca can güvenliğinin sağlanması için adaleti sosyal medya üzerinden aramak zorunda kalmıştı. Hiçbir sonuç elde edemeyince bütün bunların gerçekleşmesini beklemek yerine tek başına hareket etmeye karar verdi. Elazığ Çarşı Şehit Mehmet Ali Çakır Polis Karakolu önünde oturma eylemine başladı. İsyanını şu sözlerle dile getirdi: “Adam beni öldürmeye çalıştı ve aile içi şiddet birimi bana ‘Neden kapıyı açtın?’ dedi. Hiçbir kadın bir erkeğe kapıyı açtı diye öldürülemez. Orada kadınları korumak yerine azarlıyorlar.” Siyasallaşmış kadın düşmanlığına karşı onun öz savunması da buydu işte!

Taciz ve tecavüz de teşhir ve mücadele de her yerde

Neredeyse hiçbir yaptırımı olmadığı, caydırıcılık bir yana yapanın sırtı sıvazlanıp yanına kâr kaldığı taciz ve istismarın enva-i çeşidi ilkokullardan tarikat yurtlarına, dershanelerden üniversitelere kadar zincirlerinden boşanmış bir akış halinde.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Bomonti Kampüsü’nde 2011 yılında üç kadın öğrenciye sistematik tacizde bulunan felsefe bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Erdal Yıldız’ın 500 TL maaş kesintisiyle paçayı kurtarmış olması kadınların öfkesini soğutmuyor. Aradan yıllar geçmiş olsa da genç üniversiteli kadınlar bunu unutmadıklarını eylemleriyle ortaya koyuyorlar...

Taciz, tecavüz, cinsel şiddet, çocuk istismarı... siyasallaşmış kadın düşmanlığı neredeyse birbirinin aynı saldırganlık biçimleriyle dünyanın her yanında kol geziyor. Her yandan her kesimden çılgınlıklarını duyuyoruz. Fransa’da eşine tecavüz etmesi için tuttuğu 50 erkeğe pazarlanan Gisèle Pelicot dehşeti hafızalarımızda “tazeliğini” korurken sinema dünyasından, setlerden metoo’nun güncel tanıklıkları dile geldi.

“Kuduz feminizm” mi dediniz?

Fransız oyuncu Gerard Depardieu bir film setinde iki kadına cinsel saldırı suçlamasından yargılandığı davada suçlu bulundu ve 18 ay hapis cezasına çarptırıldı. Daha önce yirmi kadın ünlü aktör hakkında suçlamada bulunmuştu. Depardieu nihayet ilk kez cinsel saldırı suçlamasıyla yargılandı; Sarah adlı yönetmen yardımcısı bir başka kadına cinsel saldırıda bulunmaktan da hüküm giydi. Yargıç hükmü açıklarken Depardieu’nun aynı zamanda cinsel saldırganlar listesine alınmasına ve mağdurlara 1000’er Euro tazminat ödemesine karar verdi.

Davanın seyri sırasında içimize su serpen bir gelişme daha yaşandı: Depardieu’nün avukatı Jérémie Assous, suç duyurusunda bulunan iki kadına “histeri”, “yalancılık” ve

“kuduz feminizm” gibi ifadelerle saldırınca “feminist” sıfatını sanki kötü bir şeymiş gibi kullanan cinsiyetçi konuşma biçiminden dolayı yargıç ekstra para cezasını bastı.

“Dengemi kaybettiğim için dokunmuş olabilirim” diyerek kıvırtmayı deneyen bu maço aktöre insan ne diyeceğini bilemiyor. Paçasını kurtarmak için arkasına sığınmaya çalıştığı bu bahane, işkencede katlettikleri devrimcilerin kafalarını duvarlara vurdukları için öldüklerini iddia eden bizdeki polis fezlekelerini hatırlatıyor.

Saldırganlığın cezalandırılmasını önemli kılan, hükmedilen cezanın yanı sıra bunun başka mağdurları da tetiklemiş olması. Bir başka yönetmen Christophe Ruggia, Portrait of a Lady on Fire (Alev Alan Bir Kadının Portresi) oyuncusu Adèle Haenel’e çocukken cinsel saldırıda bulunmaktan suçlu bulunarak 4 yıl hapis cezasına çarptırıldı. Bir çocuğun yaşamın anlamını büyük bir merakla çözmeye çalıştığı bir kesitte bütün hayatını allak bullak eden bir travmayı kim onarabilir?

Aile: Baş mevzumuz

Toplumun hizaya çekilip yeniden biçim verilmek istendiği her evrede göbekten bağlı olması istenen kadın ve AİLE birlikte ele alınıyor. Kadının bağımsız bir kişilik olarak değil ancak aileyle birlikte var olması isteniyor. Kadınların kuşatıldığı sınırları belirginleştirip kalınlaştırmak amacıyla aileye güzellmeler düzülüyor.

Faşist iktidar bloku kendi kendine gelin güvey olup 2025’in Aile Yılı olmasını buyurmuştu. Bütün o devasa saldırı silahları, manipölasyon ve cinsiyetçi uygulamalar, kadın düşmanlığının en gözü dönmüş biçimleri yetmemiş olacak ki, bunları katmerlendirmek için bir yıl on yıla çıkarılıyor. AKP’li Cumhurbaşkanı Erdoğan, Uluslararası Aile Forumu’nda 2026-2035 yıllarını da “Aile On Yılı” olarak ilan etti. Gerekçe olarak da dillerine doladıkları beylik teraneleri sıraladı: Kürtaj cinayetti, doğum oranlarındaki düşme* “kutsal” aileyi zayıflatmaktaydı, bunun da baş sorumlusu LGBTİ+ propagandasıydı... Konuştukça coştı: “Aile, insanlık tarihinin ve insanlığın en önemli müesseselerinden biridir, aile en mukaddes varlığımız olma yanında toplumun da temel yapı taşıdır. Aile, yeri doldurulamayacak, yerine başka hiçbir kurum, ilişki veya bağ konulamayacak derecede mühimdir, değerlidir, kutsaldır.”

Gücü elinde bulunduran erkek egemenliğinin hükmünü yürüttüğü en küçük birim olan AİLE bizim kutsalımız değildir!

Cinsiyetçilik ve tutuculukla donatılmış AİLE, ensestin kuluçka sahası AİLE, erkek devletin gerici kadın düşmanı politikalarının ilk uygulandığı yerdir!

Şiddet, cinsel taciz, tecavüz ve cinayetlerin faili erkeklerin neredeye tamamına yakını AİLE'deki erkeklerdir!

O yüzden hiçbir “kutsal” AİLE masalı gerçekleri gizlemeye yarayan “değerli” bir şala dönüştürülemez!

21. yüzyılda aile ancak daha önceki toplumsal üretim tarzlarına, aşılmış sosyal ve siyasal yaşam biçimlerine geri dönmeye çalışarak, kadınları sürekli gözetim ve şiddet tehdidini altında tutarak, toplumdaki yerlerini anne ve ev kadını olarak evle sınırlandırarak, onu tepeden tırnağa kontrol ederek ayakta kalabilir. Kapitalizmin, teknoloji ve iletişimin geldiği düzey itibariyle bu tarihin tekerleğini geriye doğru çevirmeye çalışmaktır, yani imkansızdır!

“Kol kırılır yen içinde kalır” safsataları çoktan aşılma yoluna girmiştir. AİLE'nin mayasındaki “aman tadımız kaçmasın” uyumculuğu ‘hayır’ diyen kadınlar ve onların bireysel ya da örgütlü mücadelesi sayesinde büyük ölçüde ilk tercih durumunda değil artık. Çünkü kadınlar eski kadınlar değil. Bedeli ne olursa olsun kararlarının arkasında duruyor, ne yaşamış olursa olsunlar diğer kadınlar için esin kaynağı oluyorlar...

(*) [OECD'nin son raporuna](#) göre sadece Türkiye’de değil, tüm dünyada doğurganlık oranları düştü ve son elli yıldır ilk kez ölümler doğumları geride bıraktı.

OECD ülkelerinde 1960’ta 3.3 olan doğurganlık oranı, 2022’de 2.1’e düştü. 2024’te Türkiye’de doğurganlık oranı 1.48, Kanada’da 1.48, Amerika’da 1.79, Hindistan’da 2.12, Çin’de 1.71, en yüksek ülke olan Nijer’de ise 6.6.